

Täysistunto

Maanantai 12.12.2016 klo 23.46—4.27

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 233/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 32/2016 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

2.48 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Lakiesityksen mukaiseen kehitysyhtiö Vake Oy:n suoraan omistukseen siirtyisi ensi vaiheessa 2,4 miljardin euron edestä valtion omistuksia yhdeksässä yrityksessä. Kyse on siis merkittävästä omistusjärjestelystä. Uudenlaista kehitysyhtiötä on perusteltu sillä, että se voisi määriteltyjen rajojen puitteissa tehdä yrityskauppoja ja -järjestelyitä nykyistä vapaammin. Näin voitaisiin tehostaa julkisen pääoman käyttöä uuden taloudellisen toiminnan synnyttämiseen.

Hallituksen tavoite korostaa aktiivisen valtio-omistajan keskeistä roolia uudenlaisen liiketoiminnan synnyttäjänä, tukijana ja mahdollistajana on aivan oikea. Epäselväksi kuitenkin jää, miten esitetty uusi kehitysyhtiö ja omistusten hallinnoinnin rakenne tukevat tätä päämäärää ja mitä etuja esitetty yhtiö tuo suhteessa nykytilaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole kyennyt perustelemaan, mitä sellaisia omistajapolitiisia toimia kehitysyhtiö mahdollistaa, mitä valtioneuvosto ei jo nykyisin pysty tekemään eduskunnan mandaatin puitteissa. Nähdäksemme aktiivista omistajapolitiikkaa mukaan lukien uusien omistusten hankkiminen ja yhtiöomistusten kehittäminen voidaan tehdä nykyisilläkin omistusten hallinnoinnin ja päätöksenteon rakenteilla, ja jos ei voida, niin esitetyn kehitysyhtiön toimintatapa, rooli ja toimintaperiaatteet olisi kyettävä perustelemaan esityksessä selkeämmin ennen uuden lainsäädännön antamista ja kehitysyhtiön perustamista.

Kehitysyhtiön tulovirrat olisivat valtion budjettitalouden ulkopuolella, minkä voi katsoa tarkoittavan eduskunnan budjettivallan kaventumista. Lakiesitys ja ehdotettu omistajapolitiikan rakenne uhkaavat kaventaa eduskunnan päätösvaltaa liittyen merkittäviin omistajapolitiisiin linjauksiin, kun omistukset siirretään askeleen kauemmas eduskunnan suorasta ohjauksesta. Tämä on ongelmallista demokratian ja päätöksenteon avoimuuden kannalta, varsinkin kun kehitysyhtiön todellista tarvetta ja etuja ei ole pystytty uskottavasti kuvaamaan. Sekä Valtiontalouden tarkastusvirasto että lainsäädännön arviointineuvosto kiinnittivät lausunnossaan lakiesitysluonnokseen huomiota siihen, ettei tällaisen uuden kehitysyhtiön tarvetta, tehtäviä ja toimintamallia ole avattu riittävästi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

Lakiesityksessä ehdotetaan perustettavaksi uusi omistajapoliittinen parlamentaarinen neuvottelukunta. Neuvottelukunta on sinänsä tarpeellinen ja paikallaan, mutta ilman varsinaista päätösvaltaa toimiva keskustelufoorumi ei missään tapauksessa riitä kompensoimaan eduskunnan suoran omistajapoliittisen vallan mahdollista kapenemista.

Arvoisa puhemies! Myös kehitysyhtiön rakenne ja tosiasiallinen toimintatapa ja toimintaperiaatteet herättävät paljon kysymyksiä, joihin lakiesitys ei juuri anna vastauksia. Uusi kehitysyhtiö olisi ilmeisesti lähinnä vain rakenne ilman varsinaista vahvaa ja osaavaa henkilöstöä. Herääkin kysymys, kuka varsinaista omistusrakenteen kehittämistä, siihen liittyviä päätöksiä ja päätösten valmistelua esimerkiksi liittyen uusien omistusten hankkimiseen tulee tekemään, jos esitetyllä uudella yhtiöllä ei ole vahvaa ja osaavaa henkilöstöä. Jos päätökset edelleen valmistellaan ja tehdään valtioneuvostossa, mitä hyötyä uudesta rakenteesta on? Entä kuinka varmistetaan johdonmukainen omistajaohjaus niissä yhtiöissä, joiden valtio-omistus jakaantuu kehitysyhtiön ja muiden valtion omistajatahojen välille?

Epäselvää on myös, millainen tulee olemaan kehitysyhtiön hallituksen ja poliittisen ohjauksen välinen suhde. Koska kehitysyhtiö on osakeyhtiö, koskevat sen johtoa osakeyhtiölain mukaiset vastuut ja velvoitteet. Kuitenkin omistajaohjauksen ja siihen liittyvien merkittävien päätösten vakuutetaan jäävän valtioneuvostoon. Kuinka suhde toimii, jos valta on omistajaohjauksesta vastaavalla pääministeri Sipilällä mutta vastuu päätöksistä on osakeyhtiölain mukaisesti yhtiön hallituksella? Kuka tämäntyyppiseen osakeyhtiön hallitukseen ylipäättään suostuu jäseneksi? Yhtiön toimintatapoihin, hallintoon ja rakenteeseen liittyvät seikat sekä suhde valtioneuvostoon olisi kyettävä kuvaamaan tarkemmin ennen esitetyn uuden yhtiön perustamista.

Arvoisa puhemies! Joskus vanhoista omistuksista on perusteltua luopua, mutta tuottavaa valtio-omistusta ei ole järkevää myydä tilanteessa, jossa omistusten tuotto on korkeampi kuin lainakorot. Tämä on perusliiketaloudellista logiikkaa, jota myös valtio-omistajan on syytä noudattaa. Lypsäviä lehmii ei kannata myydä tai teurastaa.

Pelkona on, että kehitysyhtiöjärjestely on yksi askel kehityskulussa, jossa hallitus myy strategisesti tärkeitä ja/tai taloudellisesti järkeviä omistuksia ideologisista syistä enemmän kuin olisi perusteltua. Mistä tiedämme, ettei esitetystä kehitysyhtiöstä tule pelkästään omistusten myyntiyhtiötä? Siltä nimittäin vaikuttaa, kun yhtiöön siirretään lähinnä omistusta, jolle on olemassa tai jolle haetaan myyntivaltuuksia.

Arvoisa puhemies! Tarve kehitysyhtiölle ja sen toimintatavat ja periaatteet olisi kyettävä perustelemaan paremmin ja eduskunnan päätösvalan muuttuminen olisi kuvattava paremmin ennen uuden yhtiön perustamista.

Edellä olevan perusteella ja vastalauseen 2 mukaisesti ehdotan, että lakiehdotus hylätään ja että hyväksytään yksi lausuma, joka kuuluu seuraavasti: "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle kattavan selvityksen uudenlaisen omistajapoliittisen kehitysyhtiön todellisesta tarpeesta ja käyttötarkoituksesta ja että valtio-omistaja pidättyy myymästä sellaisia omistuksia, joilla on strategista merkitystä Suomen taloudelle ja elinkeinotoiminnan kehitykselle tai joiden tuotto ylittää Suomen valtionlainojen korkotason."

2.53 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kuultiin melkein päin niin kuin tykityksenä ja pelkkää asiaa. On todella tärkeä puntaroida sitä, kuinka olemme nyt tässä hurmoksessa, miten tämä hallitus on tuomassa jotakin uutta pontevaa mekanismia siihen, kuinka voidaan luoda uutta teollisuutta, kun sitten toisaalta emme todellakaan tiedä, mitä tänne sisälle sisältyy. Parlamentaarinen seurantaryhmä — kun kuitenkin nähdään, että kuiskaaja-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

na on valtioneuvostosta tällä hetkellä pääministeri Sipilä ja sitten osakeyhtiö. Näiden kahden välinen suhde on kuvattu kuitenkin aika hyvin, joka on aika vaikuttava ja voimakas, valvontaa ja sitten osakeyhtiölakia, mutta se parlamentaarinen ohjausryhmä on vain sivusta seuraaja, jolla koetetaan kuvata sitä, että eduskunnalla olisi jotakin valtaa tässä. Tosi-asiassa tässä muodossaan, tällä yhtiöllä, eduskunnalla ei sinällään ole enää mitään valtaa. Se on vain sivusta seuraaja, jolleka annetaan hieno nimike, mutta kaikki muu jää todellisen eduskunnan päättäväisyyden ja vallan ulkopuolelle. On todella hyvä, mitä edustaja Sarkkinen tuossa edellä kuvasi, ja siinä mielessä jo tässä vaiheessa haluan sanoakin, että kannatan hänen tekemäänsä hylkäystä ja lausumaehdotusta.

Nykytila ja tulevaisuus pitäisi konkreettisemmin olla kuvattuna tässä esityksessä. Nyt eduskunnalle tässä vaiheessa jää vain arvailuja, mitä tulevaisuus tuo tullessaan, joskin niin, että olen kyllä sitä mieltä, että lypsäväkin lehmä kannattaa tappaa, jos sen lypsämisteho on hiipumassa ja siitä voidaan saada parempi raha, mutta (Puhemies koputtaa) tällä hetkellä meillä on hyviä yhtiöitä, joita ei kannata tappaa.

2.56 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä on jättänyt vastalauseen 1 ja siihen liittyen kaksi lausumaehdotusta, ja esitän näiden lausumien hyväksymistä. Lausumat kuuluvat seuraavasti:

Ensinnäkin: "Eduskunta edellyttää, että valtion kehitysyhtiön roolia ja sen salkkuyhtiöiden omistajaohjausta selkeytetään merkittävästi. Yhtiölle on laadittava sitova ja selkeä ohjesääntö, joka velvoittaa yhtiötä turvaamaan siihen sijoitetun pääoman säilymisen ja tekemään vain taloudellisesti perusteltuja ja kestäviä sijoituksia. Lisäksi ohjesäännössä on määriteltävä selkeästi toimivaltajako yhtiöiden johdon ja toisaalta valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston välillä. Eduskunta edellyttää, että tämä ohjesääntö tuodaan eduskunnan käsiteltäväksi ennen kuin valtion yhtiöomistuksia siirretään kehitysyhtiöön."

Lausuma 2: "Eduskunta edellyttää strategisen intressin toteutumisen varmistamiseksi, että valtion omistus Neste Oyj:ssä pidetään yli 50 prosentissa."

2.57 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Pitemmittä puheitta kannatan edustaja Mäkisalo-Ropponen tekemiä lausumaehdotuksia.

2.57 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Haluaisin vain tarttua kiinni edustaja Mustajärven puheenvuoroon, jossa verrattiin lypsävän lehmän myymistä tai tappamista. Kuitenkin, jos puhutaan myymisestä, ei varmaankaan puhuta tappamisesta. On tietysti toki perusteltua, että lypsävää lehmää ei varmaankaan kannata tappaa, mutta sitten, jos puhutaan omistussjärjestelyistä, niin se on vähän toisenlainen asia kuitenkin kuin tappaminen, että toivottavasti tässä kuitenkin puhutaan samasta hallituksen esityksestä.

2.58 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Voi olla, että tämmöisenkin mielikuvan voi saada, mutta tässä eduskunnassa ollaan käsitelty erästä yhtiötä, mihinkä valtiovalta on kovasti pistänyt panoksia, ja joku voi olla sitä mieltä, että ehkä tuolla jossakin puolella Suomea olisi jo kannattanut tappaa ennen kuin laittaa vielä enemmän rahaa. Itse en edusta sitä näkökohtaa henkilökohtaisesti, mutta on todella hyvä puntaroida sitä, mitä tarkoittaa, koska tapporaha, nahka ja lihan myyminen, ovat kuitenkin sitä, mitä voidaan saada. Ja olen sitä mieltä — jos keskustellaan siitä — että jopa Senaatti-yhtiöitten omistuksesta luopuminen ja sillä pääomittaminen uuden yritystoiminnan aikaansaamiseksi olisi hyvä vaihtoehto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2016 vp

to, ja tässä kohtaa en tarkoita sitä, että pitää ajaa konkurssiin, joka ilmeisesti tarkoittaa edustaja Rydmanin mielestä tappamista.

2.59 Wille Rydman kok: Arvoisa herra puhemies! Korjaan vielä. Tuossa äsken teki väsymys tepposet. Tarkoitin tietysti edustaja Myllykoskea.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.